

DOI: <https://doi.org/10.31874/2309-1606-2019-24-1-271-275>

УДК: 37.03

Ганна ГУБЕНКО

БІОЕТИЧНІ ДЕБАТИ, РОЗДУМИ ТА СТАНДАРТИ У ЖИВИХ МІСТАХ. У ЦЕНТРІ УВАГИ – УРБАНІСТИЧНА БІОЕТИКА

(Огляд Міжнародної конференції «The 21st Rijeka Days of Bioethics. Urban Bioethics: From Smart to Living Cities. Bioethical Debate, Reflections and Standards», Рієка/Хорватія, 17–18 травня 2019 року)

Анотація

Процес створення нового напрямку в біоетиці – урбаністичного – над-актуальний у глобальному світі. Україна як постсоціалістична країна є перспективним полем для урбаністичних досліджень. З одного боку, вона має яскраву специфічну культуру, а з іншого – «невидимих» мешканців, голоси яких залишаються непочутими під час сучасних трансформаційних перетворень. Участь в конференції 17–18 травня в Рієці – це можливість вивчення досвідів різних країн, різних економічних систем тощо для підвищення уваги та розуміння культурно-ціннісного контексту на прикладі конкретних урбаністичних кейсів. Аналіз конференції не претендує на те, щоб усебічно висвітлити її зміст, а, швидше, поділитися власним враженням від участі в конференції та заохотити до дискурсу у сфері нового напрямку біоетики.

Ключові слова: урбаністична біоетика, InplatBio – Інтегративна платформа біоетики, інтегративність, інклюзивність, трансдисциплінарність, деліберативна демократія.

Дні біоетики в Рієці/The Rijeka Days of Bioethics – відома біоетична подія в Хорватії та регіоні, що відбувається з 2000 року, яку організовує Медичний факультет Рієцького університету. Це також привід для щорічної Міжнародної Премії Фріца Яра «За впровадження та дослідження європейської біоетики». Зворушливо було бачити нагородження професора Michael Cheng-tek Tai, Chungshan Medical University, Taiwan. Сам професор зазначає, що міські біоетичні стандарти повинні враховувати, як мінімум, екологічні, фізичні, психічні та соціальні чинники. Основні стандарти урбаністичної біоетики ґрунтуються на сутності біоетики та основному принципі Фріца Яра: «Respect every living being as an end in itself, and treat it, if possible, as such!».

Премія впроваджена завдяки співпраці двох відомих центрів біоетики в Хорватії – Університету Загреба (Центр передового досвіду інтегративної біоетики факультету гуманітарних та соціальних наук (Centre of Excellence for Integrative Bioethics of the Faculty of Humanities and Social Sciences) та Рієцького університету (Документально-дослідний центр європейської біоетики Фріца Яра/Fritz Jahr Documentation and Research Centre for European Bioethics). До речі, першим нагородженим ученим був німецько-американський біоетицист Ханс-Мартін Заас (2016 р.), який довгий час підтримує авторські ідеї щодо інтегративної біоетики в Україні.

Мета цьогорічної конференції «Урбаністична біоетика: від розумних до живих міст. Біоетичні дебати, роздуми та стандарти» – дати поштовх розвитку урбаністичної біоетики, виходячи за рамки традиційних тем охорони здоров'я та впроваджуючи нові категорії в місто та його сфери (архітектура, культура, енергетика, освіта, довкілля та міські ландшафти, здоров'я містян, рух, безпека тощо). Зокрема, вивчити біоетичні аспекти урбанізації для нових умов розумного міста та створити технологічну платформу для біоетичних стандартів.

«Упродовж тривалого часу тема міста була маргіналізована як тема *sui generis* у біоетиці. Основна біоетична теорія міститься в біомедичних науках та сфері охорони здоров'я. Проте останніми роками відбулися трансформації щодо біоетики (в основному завдяки повторному відкриттю творів Фріца Яра (зі свого боку зазначу, що з власної ініціативи вперше були перекладені статті Фріца Яра й в Україні) та В. Р. Поттера, що привело до активного впровадження її екологічних принципів, а також появи соціальних і культурних перспектив. Такі тенденції започаткували напрямок урбаністичної біоетики як теоретичну та практичну відповідь на процеси урбанізації. Незважаючи на свій потенціал, урбаністична біоетика поки що залишається за межею біоетичних інтересів у світі, запрошуючи до більш складного міждисциплінарного підходу її розуміння» – зауважила організаторка та Президент Наукової ради події Iva Rinčić.

Доповнюючи думку Iva Rinčić, про що я й зазначила на конференції у своїй доповіді «Майстерня біоетики: урбаністично-культурний проект»,

що урбаністична біоетика – це адаптаційний механізм виживання/спів-виживання суспільства та природи в глобалізованому світі. Вона пропонує нормативне керівництво для проблем/питань, що виникають у міських умовах, та «сценарії включення» для їх вирішення.

Нижче в тексті я виокремила три основні погляди/блоки промовців. У кожному блоці відзначила по двоє науковців.

Технології штучного інтелекту та урбаністика

Як зазначає Джеффри Чен (Jeffrey Chan, Singapore University of Technology and Design), у доповіді «Урбаністична етика в епоху планетарної урбанізації» міське середовище на сьогодні поєднує різні рівні життя, живі й штучні. Більша частина світу потрапляє під людське продумане проектування та догляд. Доля, на думку Джеффри Чена, стала міською відповідальністю. Якщо так, то як урбаністичність формує етичні правила? Які нові етичні проблеми, моральні обов'язки та можливості викликані планетарною урбанізацією?

У статті Хьонг Джу Кім, Чан К'ю Лі (Hyeong Ju Kim, Chan Kyu Lee, Chung-Ang University, South Korea) «Основи штучного інтелекту гуманітарних наук» винесли на розгляд слухачів нове поняття «штучний інтелект гуманітарних наук». Поняття складається з трьох елементів: штучного інтелекту, змісту та методології гуманітарних наук.

До змісту гуманітарних наук входять лінгвістика, література, історія, етика, соціологія та культурологія. Метою гуманітарних наук із штучного інтелекту є представлення пропозицій у нашому житті та науці щодо того, як люди будуть жити в розумних містах, оточених технологіями штучного інтелекту.

Відповідальність містян/здорове життя в місті

На думку Костаса Теологоу (Kostas Theologou, National Technical University of Athens, Greece), ядром нашої міської культури є етика та простір. Місто є важливим місцем для розгортання кодексів поведінки громадян, якщо брати до уваги особливості всіх груп (наприклад, осіб третього віку або дітей). Необхідно створити міське середовище, в якому варто жити всім містянам. Моральний кодекс громадян містить, зокрема, силу синхорезу (грец. *synchōrēsis* – *syn* + *chōros* = *space*) – чесно-ту поділу простору з більш сильними і слабкими сутностями, використовуючи концептуальний інструментарій прикладної етики.

У розумних містах ми будемо жити разом із різноманітними роботами. У дослідженнях Джі Вон Шим (Ji Won Shim, Chung-Ang University, South Korea) розглядаються роботи, які, наприклад, є роботами-кішками, але не мають образу кішки, а лише хвіст, або абстрактними роботами, що мінімізують функцію і дизайн роботів. Мінімалізм сьогодні має важливе значення у філософському сенсі, а також стосується практичного аспекту людського життя.

Опис практичних біоетичних дій у житті громадянина/людський потенціал

У доповіді Гілберто Марцано (Gilberto Marzano, Rezekne Academy of Technology, Latvia/Janusz Korczak University in Warsaw, Poland/Ecoistituto del Friuli Venezia Giulia, Italy), «Нові способи залучення громадян до участі в міських процесах» розглянута практика краудсорсингу, що має на меті збирати ідеї, пропозиції та думки з боку населення. Мобільний краудсорсинг і краудсенсинг – відносно нові, але дуже перспективні сектори, оскільки вони можуть створювати нові форми участі громадян та соціалізації. Також залучення громадян може вимагати складних оцінок і чітко сформульованих процесів, а ще дій щодо додержання конфіденційності та забезпечення прозорості.

На думку Іви Рінчіч (Iva Rinčić, University of Rijeka/University of Rijeka Foundation, Croatia), інтерес до досліджень, обговорення та рефлексії щодо міського життя відбуваються вже давно. Через швидку урбанізацію за останні кілька десятиліть такий інтерес посилюється, залучаючи вчених із різних дисциплін і створюючи нові платформи для обговорення.

Перші ознаки біоетичного інтересу до міського життя є в ранніх працях Ван Ренслера Поттера (урбаністична етика) (Potter, 1966). У 2017 році був завершений проект Європейської біоетики в дії (фінансований Хорватським науковим фондом), у результаті якого був одержаний перелік загальних біоетичних стандартів, пов'язаних із тваринами, рослинами та здоров'ям людей. Як зазначає вчена, конференція – це можливість представлення обґрунтування біоетичних стандартів, а також пропозиції розробити список міських біоетичних стандартів у конкретних міських категоріях.

Зрозуміло, що новий напрямок біоетики тільки-но знаходить базис для налаштування. На сьогодні обговорюється/аналізується список конкретних «міських біоетичних стандартів» (наприклад, оновлена версія списку біоетичних стандартів, що стосується проекту Європейської біоетики в дії). Ми об'єдналися, щоб у майбутньому розробити перспективи використання урбаністичної біоетики для досліджень, що передують ухваленню рішень і відображають залучення містян до створення справедливого міста – міста, яке вміє чути людей.

Анна Губенко. Биоэтические дебаты, размышления и стандарты в живых городах. В центре внимания - урбанистическая биоэтика (Обзор Международной конференции «The 21st Rijeka Days of Bioethics. Urban Bioethics: From Smart to Living Cities. Bioethical Debate, Reflections and Standards», Риека/Хорватия, 17–18 мая 2019 года)

Процесс создания нового направления в биоэтике – урбанистического – сверхактуальный в глобальном мире. Украина как постсоциалистическая стра-

на является перспективным полем для урбанистических исследований. С одной стороны, она имеет яркую специфическую культуру, а с другой – «невидимых» горожан, голоса которых остаются неслышанными во время современных общественных трансформаций. Участие в конференции 17–18 мая в Риеке – это возможность изучения опыта разных стран, разных экономических систем для привлечения внимания и улучшения понимания культурно-ценностного контекста на примере конкретных урбанистических кейсов. Анализ конференции не претендует на то, чтобы всесторонне осветить содержание конференции, а, скорее, поделиться собственным впечатлением от участия и привлечь к дискуссии в сфере нового направления биоэтики.

Ключевые слова: урбанистическая биоэтика, InplatBio – Интегративная платформа биоэтики, интегративность, инклюзивность, трансдисциплинарность, делиберативная демократия.

Hanna Hubenko. Bioethical Debate, Reflections and Standards. Urban Bioethics spotlight (Information analysis of the International conference «The 21st Rijeka Days of Bioethics. Urban Bioethics: From Smart to Living Cities. Bioethical Debate, Reflections and Standards», Rijeka, Croatia, 17 – 18 May 2019)

The process of creation of a new direction in bioethics - urban - is extremely important in the global world. Ukraine, as a post-socialist country, is a perspective field for urban researches. On the one side, it has a bright, specific culture, and on the other, the “invisible” citizens, whose voices remain unheard during the transformational modern conversions. Participation in the conference on May 17-18, in Rijeka, is an opportunity to study the experience of different countries, different economic systems, etc. to increase attention and understanding of the cultural and value context on the example of the particular urban cases. The analysis of the conference does not pretend to enlighten the contents of the conference comprehensively, but rather to highlight the own impression of participation and to encourage discourse in the field of new bioethics direction.

Key words: urban bioethics, InplatBio - Integrative bioethics platform, inclusion, integration and transdisciplinarity, deliberative democracy.

Ганна Губенко, к.філос.н., доцентка кафедри громадського здоров'я медичного інституту СумДУ; голова ГО «Біоетика»

E-mail: hanna.hubenko@gmail.com

bioethics.ngo@gmail.com

Hanna Hubenko, Ph.D., Associate Professor of the Department of Public Health of the Medical Institute (Sumy State University (SSU)); The Founder&Head of «Bioethics» NGO

E-mail: hanna.hubenko@gmail.com

bioethics.ngo@gmail.com